ZEIST

DOOR DE OGEN VAN EEN RUSSISCH MILITAIR

(IN DE FRANSE TIJD)

door J. Meerdink

Een Russisch militair verlaat in 1796 Rusland en treedt in 1799 in dienst van de Bataafse Republiek. Als op 27 augustus 1799 een Engels expeditieleger versterkt met Russen een aanval onderneemt op de Noord-Hollandse kust is ook hij van de partij. De Bataven moeten echter het veld ruimen en de Russisch militair raakt gewond. Toch wordt hij in rang bevorderd en eindigt hij uiteindelijk als generaal in Nederlandse dienst.

Wie was deze militair en waarom schenken wij aandacht aan hem in ons Bulletin?

Otto Christoph von der Howen werd in 1774 als zoon van een Baltisch baron geboren in het tegenwoordige gebied van Estland aan de Baltische Zee. Op zijn elfde (in 1785) kwam hij als page aan het hof van Catharina de Grote in St. Petersburg. In die stad ontving hij ook een militaire opleiding. Militair actief was hij bij de verovering van gebieden in het zuiden en zuidwesten van Rusland. Voor zijn prestaties in Moldavië ontving hij een onderscheiding.
Nu zou dit alles voor Zeist niet zo belangrijk zijn, ware het niet dat Howe in dienst van de Bataafse legers herhaaldelijk in Zeist vertoefde in de omgeving van het huidige Austerlitz en bovendien een begaafd topografisch tekenaar was.

Zijn functie bracht hem naar het Kamp van Zeist waar het befaamde leger door Marmont uit alle delen van het Hollandse grondgebied op de heide werd samengetrokken ter voorbereiding van de grote inval op Engeland die nooit tot stand kwam. Howe maakte deel uit van

Links van de Driebergseweg een molen, op de hoek van de Molenweg.
(tekening O.C. von der Howen, 1810).

deze voorbereiding als adjudant van de staf van de Expeditionnaire Bataafse attilerie. Dat hij als tekenaar een naam had bleek toen een Utrechtse uitgever hem vroeg wat tekeningen van het kamp te maken. Howe liet hem weten dat hij zoiets niet de moeite waard vond. Maar aan een dergelijk verzoek aan hem gericht door Marmont moest hij natuurlijk wel voldoen. Meer geïnteresseerd in het werk raakte hij toen de zogenaamde Pyramide op 21 oktober 1804 was voltooid, maar aan het tekenen van dat monument kwam hij niet meer toe. Howe moest Zeist weer verlaten.

De slag bij Austerlitz in Oostenrijk (1805) eindigde in het voordeel van de Fransen. Daarna kwam er een einde aan de Bataafse Republiek; op 5 juni 1806 werd Lodewijk Napoleon uitgeroepen tot koning van het Hollandse koninkrijk.

Na verblijf in Den Helder en Dordrecht bij de compagnie Pontonniers, gevolgd door zijn deelname aan de veldtochten op Duits en

Oostenrijks grondgebied, werd Howe opgenomen in de staf van generaal Dumonceau en later in de lijfgarde van Lodewijk Napoleon. We zien hem in Zeist terug als luitenant-kolonel en in 1807 heeft hij dan volop de gelegenheid om de pyramide op de heide en de militaire barakken te tekenen.

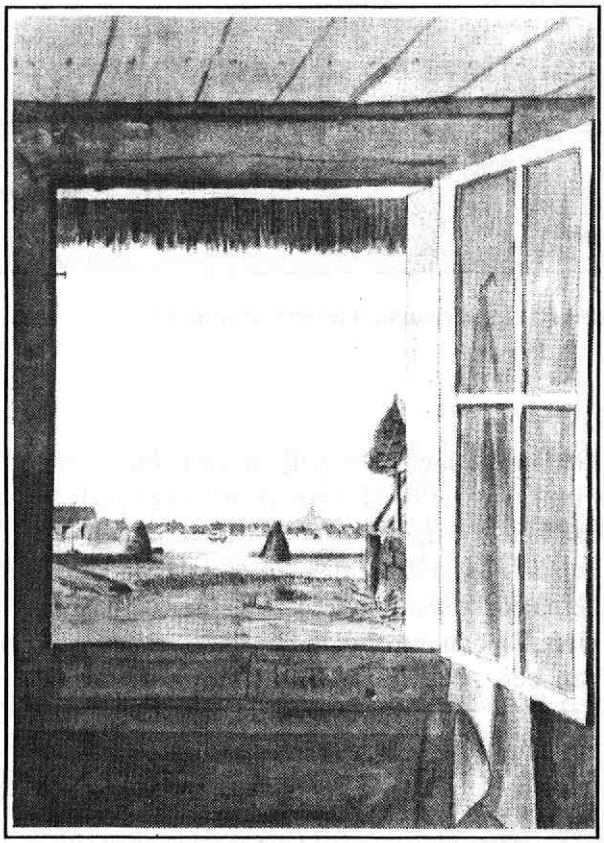

Raam met uitzicht op het kamp van Zeist,
(O.C. von der Howen, particuliere collectie)

Het bewind van Lodewijk Napoleon stond echter na een drietal jaren al onder grote druk. Op 30 juli 1809 verscheen er voor de kust van Walcheren een expeditieleger van 160 Britse schepen. De aan land gezette Britten zetten de aanval in. Na verloop van 14 dagen is geheel Walche-ren in hun bezit en zijn de Franse troepen tot overgave gedwongen. In datzelfde jaar trouwde Howe met een dochter uit de patricische familie Utenhage de Mist.

Keizer Napoleon die zeer ontstemd was over het falen van de troepen in Zeeland onttroonde zijn broer, de regerende vorst over de Neder-

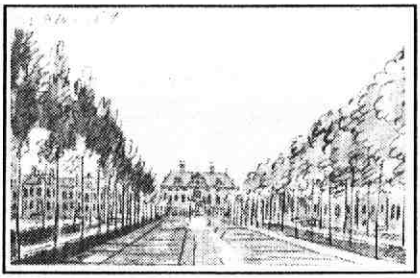

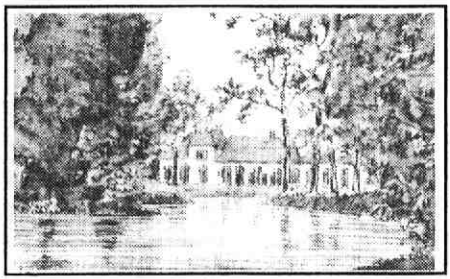

Links: Het Slot Zeist. **Rechts**: Villa Wulperhorst, getekend door Von der Howen in 1814.

landen, Lodewijk Napoleon, en lijfde in 1810 de Lage Landen in bij Frankrijk. In 1810 werd Howe overgeplaatst naar het Franse leger, dat het in Spanje tegen opstandelingen- en opnieuw tegen de Engelsen moest opnemen. Ook daar raakte hij gewond. De vele daar gemaakte tekeningen laten echter weinig of niets van krijgtaferelen zien. Bij aangetrouwde familie in Nijmegen was zijn vrouw intussen van een zoontje bevallen. Howe wist het nu zo te schikken dat Auguste, zijn vrouw, zich met hun zoontje tijdens zijn afwezigheid voorlopig in Zeist zouden vestigen. Onderdak werd gevonden bij de familie Lund in de Broedergemeente. De Lunds waren afkomstig uit Jutland.

De eerste Lund die zich in Zeist vestigde was een zilversmid. Misschien wel de figuur die op een prentje van de uitgever Maasland in het Broederhuis zilver verkoopt. Ook Howe vervaardigde voor deze uitgever Maasland wel tekeningen. Bij de familie Lund logeerde in de winter van 1810 voor de gezelligheid ook een nichtje van Auguste en haar familielid P.B. Eschauzier. Howe maakte voor zijn vertrek een tekening van de Driebergse weg bij de molen op de hoek van de Molenweg en hij schetste ook in Doorn, Leersum en Amerongen. Helaas overleed zijn zoontje al spoedig, hij werd bijgezet op de Broedergemeentebegraafplaats (grafsteen 607).

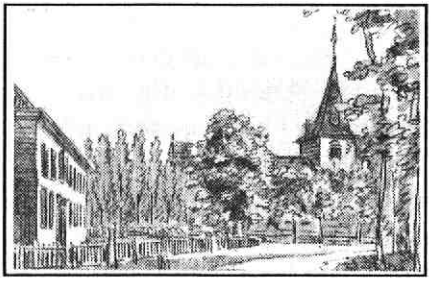

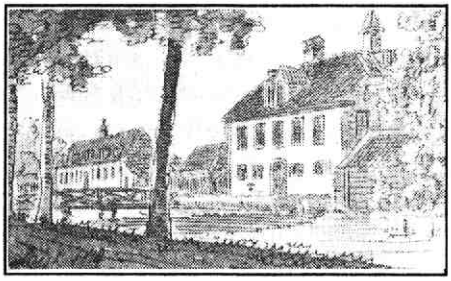

Links: ingang tot het dorp Zeist, met rechts de Oude Kerk. **Rechts**: de Karpervijver.

In 1814 was Napoleon's macht in Europa uitgespeeld. Howe vroeg om verlof om zijn familie in Zeist te kunnen bezoeken. Het Franse bewind verleende hem ontslag en herenigd met zijn vrouw tekende hij dat jaar naar hartelust; de Karpervijver, het Slot, Veelzicht met de kerk, Wulperhorst, het dorp Bunnik, het huis de Camminga bij Bunnik, een houten brug op de Niënhof.

Hij beschouwde zichzelf als de een vernederlandste Rus en vroeg om in Nederlandse dienst te mogen treden en werd op 26 juni 1814 als zodanig in de rang van kolonel aangesteld. Van Zeist zag hij nu niet veel meer terug. Hij werd in Namen (provincie in de Verenigde Nederlanden) benoemd. Vijftien jaar later trad hij op in de opstand in de Henegouwse stad Bergen waar hij krijgsgevangen werd genomen. Zijn in Spanje opgelopen wond maakte hem voor de actieve dienst minder geschikt. Toch kreeg Howe een aardige baan; van 1831 tot zijn pensionnering in 1839 werd hij opperbevelhebber van de vesting Nijmegen. Begrijpelijk dat hij in en om de stad veel tekende. In 1991 werd dan ook een tentoonstelling van zijn werk georganiseerd in het museum De Commanderije te Nijmegen. De catalogus van deze tentoonstelling leverde het materiaal voor dit overzicht.

Howe was een in de grond bescheiden man. De mogelijkheid in de Nederlandse adel te worden opgenomen wees hij in 1825 van de

hand. Hij overleed in 1848. Al zijn tekeningen dragen een vriendelijk, vaak arcadisch karakter. Is dit een 'reactie' van een in weze zachtzinnig, gemoedelijk militair op de ellende die hij als 'vechtgeneraal' heeft gezien en ook aan den lijve heeft ondervonden? Zijn naam ging hij steeds korter schrijven; "Von der" en "de" verdwenen. Er bleef over "Howe(n)".

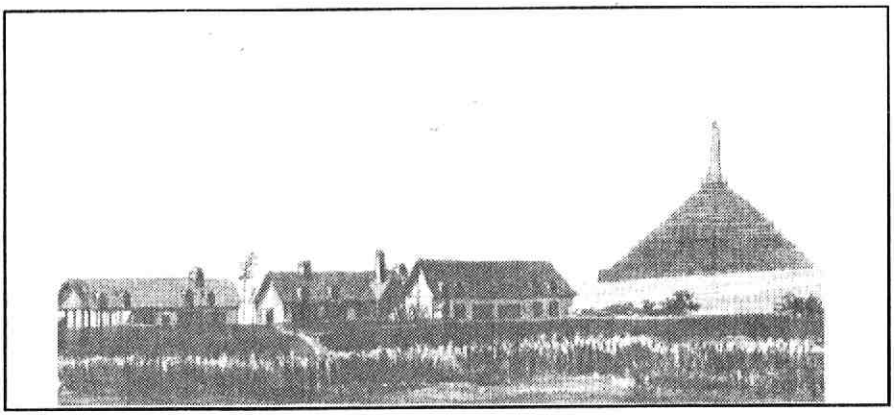

Barakken in het kamp van Zeist (O.C. von der Howen, particuliere collectie)